

(BİZ OLMADAN BİZİM OLMAZ)
2023 EĞİTİM VİZYONU DOĞRULTUSUNDA
İŞİTME ENGELLİLERİN EĞİTİM SORUNLARI ÇALIŞTAYI
SONUÇLARI

İlimizde işitme engellilere yönelik eğitim sorunlarına çözüm bulabilmek amacıyla İl Milli Eğitim Müdürlüğümüz Maarif Müfettişleri Arge Birimi olarak Boğaziçi Üniversitesinde eğitimci ve dilbilimci akademisyenler, farklı sivil toplum kuruluşları ve okul yönetici ve öğretmenleri ile birlikte 09/04/2019 tarihinde panel ve 10/04/2019 tarihinde ise çalıştay düzenlenmiştir.

Çalıştay sonucunda gerçekleştirilen müzakereler sonucu bazı kararlar alınmıştır. Alınan bu kararlar başta müdürlüğümüz ve bakanlığımız olmak üzere farklı kurumlarla ilgilidir. Alınan kararlar tavsiye niteliğindedir. Alınan kararlar aşağıdadır.

Çalıştay İlkeleri:

1. Çalıştay raporu hazırlanırken başta Sağır Konfederasyonu tarafından 26/01/2019 tarihinde bakanlığımıza sunulan rapor olmak üzere çalıştay yönetimine sunulan her türlü rapor, araştırma ve öneriler dikkate alınacaktır.
2. İşitme engellilerin/sağırın geleceğini ilgilendiren eğitsel kararlar tek yönlü alınmaz. İşitme engellilerin içinde olmadığı ya da yeterince temsil edilmediği kararlar alınmamalıdır.
3. Yalnızca bilimsel çalışmalarca desteklenen görüşler dikkate alınacaktır.
4. Yalnızca çalıştay katılımcıları ile sınırlı kalmaması açısından çalıştayda alınan ve üzerinde tereddüt olabileceği düşünülen maddeler online anket şekline dönüştürülerek kamuoyu görüşü alınarak karara bağlanacaktır. Online anket; Boğaziçi Üniversitesi Dr. Öğretim Görevlisi Kadir GÖKGÖZ ve Müdürlüğümüz Maarif Müfettişleri Ar-Ge Birimi görevlisi Dr. Hasan Hüseyin SELVİ ve işaret dili araştırmacısı Samet DEMİRTAŞ tarafından uygulanacaktır.

Alınan Kararlar:

Sağır Temsilci Grubu

1. Resmi kurumlarda işitme engelli sözcüğü yerine Sağır (Sağır kültürünü temsilen) sözcüğü tercih edilmelidir.

2. İşitme engellilerle ilgili her türlü mevzuat düzenleme, etkinlik, program geliştirme, materyal hazırlama, toplantı vb. faaliyetlerde işitme engelliler azami ölçüde temsil edilmelidir. İçinde işitme engellilerin olmadığı düzenlemeler yapılmamalı, kararlar alınmamalıdır.

3. Kamuoyunda işaret dilini etkin kullanamayan ve Sağır kültürüne sahip olmayan bireyler tarafından işaret dili kursları yürütüldüğü bilinmektedir. Halen sürdürülen Halk Eğitim Merkezlerinde 120 saat ve 200 şeklinde verilen Türk işaret diline (TİD) yönelik eğitimler denetim altına alınmalıdır. Bu kurslarda ders verecek öğretim elemanının dil ve pedagojik yeterliliğini belirlenmesi ve kursların denetlenmesi MEB koordinasyonunda, yetkin sağır araştırmacılar ve konunun uzmanı akademisyenlerden oluşan bir komisyon tarafından yürütülmelidir.

4. Uzaktan eğitim veya özel teşebbüslerce açılan her türlü TİD kurs dâhil olmak üzere mevcut yürütülen kursların tamamının acilen madde 3'te belirtildiği gibi denetim altına alınmalıdır. Denetime yardımcı olmak amacıyla işitme engelli eğitimciler bilirkişi olarak görevlendirilmelidir.

5. İşaret dili kurslarında öncelikle işaret dili sertifikası olan işaret dili yeterliliğine sahip işitme engelliler görev almalıdır. İşitme engelliler için ön lisans şartı lise mezunu olma şartına dönüştürülebilir.

6. İşaret dili kursları 120+200 saat yerine Avrupa Dil Portfolyosu tarafından standardize edilen, A1, A2, B1, B2, C1 ve C2 olarak seviyelendirilmelidir. B1 ve üzeri işaret dil yeterliliğine sahip bireyler işaret dili eğitmeni ve tercümanı olabilmelidir. İşaret dil yeterliliği üniversite ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği içerisinde standart hale getirilebilir.

7. İşaret dili yeterlilik sertifikasına sahip ancak öğretmenlik formasyonu almamış TİD eğitimcilerine formasyon eğitimi de verilmelidir.

8. İşaret dili yeterliliğine sahip işitme engellilerin üniversitelerde TİD eğitimi vermesi kolaylaştırılmalıdır.

9. Üniversitelerdeki TİD derslerinde Sağır Kültürü ve Tarihi üzerine bilgi aktarımı yapılmalıdır.

10. Kaybolmaya yüz tutan işaret dili ifadeleri derlenip kayıt altına alınmalıdır. Alanında uzman akademisyenler ve işitme engelli araştırmacılar tarafından Türk İşaret Dilini özellikle

ihtiyaç duyulan tıp, hukuk, eğitim, bilim-akademi vs. alanlarında zenginleştirme çalışmaları yürütülmelidir.

11. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında 2017 tarihinde hazırlanan “Güncel Türk İşaret Dili Sözlüğü” projesinde 2000 terim vardır. Ayrıca 2016 tarihinde Türk İşaret Dili Dil Bilgisi üzerine yapılan pilot çalışmada illere gidilerek çekim yapılmış ve 800.000’e yakın sözcük toplanmıştır. 2000 sözcük Güncel Türk İşaret Dili Sözlüğünde yayınlanmıştır. MEB ve AÇSB ile işbirliği yapıp geriye kalan 798.000 sözcükle ilgili çalışmalar devam etmelidir. Ayrıca sağır ve işaret dili ile ilgili çalışmaların MEB ve AÇSB ortaklığında işitme engelli araştırmacılarla beraber yapıp yaygınlaştırılması gerekmektedir.

12. Bakanlık işitme engelliler okullarının kapanmaması için gerekli önlemleri almalıdır. Sağır kültürünün yaygınlaşp devamlılığının sağlanması için yatılı sağır okulları korunmalıdır. Büyükçekmece İşitme Engelliler Meslek Lisesi Mimar Sinan İşitme Engelliler Ortaokulunun olduğu binaya, Mimar Sinan İşitme Engelliler İlkokulu ve Ortaokulu öğrencileri ise Halıcıoğlu İşitme Engelliler Ortaokuluna taşınmalıdır.

13. Kaynaştırma uygulamalarında işitme engellilerin eğitim çıktıları ve edindikleri bilgi seviyeleri araştırılmalıdır.

14. İşitme engelliler okulları amacı dışında kullanılmamalıdır. (Örnek; Halıcıoğlu İşitme Engelliler Okulunun yarısını Rehberlik Araştırma Merkezi kullanıyor. Mimar Sinan İşitme Engelliler Okulunun üst katını BİLSEM kullanıyor. Göztepe Dosteller İşitme Engelliler Okulunun (Mehmet Sait Aydoslu) bir binasını Halk Eğitim Merkezi kullanıyor. Bir binasını Özel Eğitim Anaokulu kullanıyor. İşitme engelliler okulları sürekli taşınmamalıdır. Okul adları sürekli değiştirilmemelidir. Sağır kültürüne uzun süre ev sahipliği yapmış olan Göztepe Dosteller İşitme Engelliler Okulu korunmalı ve amacı dışında kullanılmamalı ve eski adı geri verilmelidir.

İşitme Engelli Eğitimciler Grubu-1

1. İşitme engellilerin eğitim aldığı kurumlarda işitme cihazı ve işitme engelliler FM sistemi kullanımı teşvik edilmeli, sağır bireyler ya da ebeveynlerine çocuklarının aldığı eğitim konusunda söz hakkı verilmelidir. Sağır bireylere erişip bilgi aktarımı amacıyla sözel-görsel-ışaret yöntemlerinden uygun olanlar hangisi ise o yöntem kullanılmalıdır.

2. İşitme engellilere yönelik tanılama faaliyeti yürüten rehberlik araştırma merkezlerinde en az bir öğretmen iyi düzeyde işaret dili yeterliliğine sahip olmalıdır. Bunun için kurumlarda öğretmenler hizmetiçi eğitim programına alınmalıdır.

3. İşitme engellilere yönelik destek eğitim programı uygulayan kurumlara FM sistemi kullanımı zorunlu olmalı, kurumlarda uzmanıyla birlikte odyometri ünitesi olmalıdır.

4. İşitme cihazlarının kullanımı konusunda öğrencilere okullarda bilgi verilmelidir. Bozulan cihazların tamiri konusunda aileler desteklenmelidir.

5. Aile eğitimi kapsamında ailelere cihaz kullanımı, bakımı ve teknolojik yararları konusunda bilgi verilmeli, cihaz kullanamayan çocuklar için sağırılık ve sağır kültürü hakkında aileler bilgilendirilmelidir.

6. İşitme engelli bireylere cihaz tavsiye edilmeden önce davranım odyometrisi, akustik immitansmetri ve oto akustik emisyonun yapılması gerekmektedir.

7. İşitme engelliler okullarında bireyler 6 ayda bir cihaz kontrolünden geçirilmelidir.

8. İşitme engellilere yönelik destek eğitim programı uygulayan kurumlarda (rehabilitasyon merkezleri) işitme engellilerin eğitim görevlileri alan mezunu olmalı ve iki dilli eğitim (TİD+Türkçe) vermeleri sağlanmalıdır. İki dilli eğitimin verimliliği sürekli olarak değerlendirilmeli ve kalitesi artırılmalıdır. Ayrıca sağır öğretmenlerin bu kurumlarda çalışabilmelerinin önü açılmalıdır. Özel Eğitim sertifikası almış olan işiten kişilerin sağır çocuklara destek olabilmeleri için işaret dili eğitimi de görmeleri sağlanmalıdır. Sağırın da özel eğitim sertifikası programlarına katılabilmeleri için gerekli uyarlamaların yapılması gerekmektedir. Sertifika programıyla öğretmen olan işiten kişilerin işitme engelli öğrencilerle çalışmaları denetim altına alınmalıdır.

9. Özel Eğitim Meslek Liselerinde (işitme engelliler için) ve İşitme engelliler ortaokullarında öğretmenler göreve başlamadan önce hizmetiçi eğitime alınmalıdır. Sağır kültürü, işaret dili ve işitme engellilerin eğitimi konusunda öğretmenler bilgilendirilmelidir.

10. İşitme engelliler okullarında öncelikle iyi düzeyde işaret dili bilen öğretmenler görev almalıdır.

11. İşitme engelliler okullarının kapanmasını önlemek amacıyla tersine kaynaştırma uygulaması yapılabilir ve çocukların kaynaştırma durumunda anlama ve anlatma becerileri incelenebilir.

12. Sağır bireylere hangi yöntemle ihtiyaçları var ise o yöntemde eğitim almaları sağlanmalıdır (sözel dil, işaret dili veya iki dil).

13. Sağırar okullarında görseller ve TİD ile desteklenen akıllı tahta kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.

15. İşitme engelliler meslek liselerinin atölyeleri işitme engellilere göre tasarlanmalıdır. Okul tasarımları yapılırken engel durumları dikkate alınarak yapılmalıdır. İşitme engelliler okulları amacı dışında kullanılmamalıdır.

16. Liseden mezun olan Sağır bireyler okuduğunu anlayabilen, işaret veya sözel dil kullanabilen birey halinde mezun edilmelidir.

17. Sağır öğrencilere uygun ortamlarda sanat, bilim, teknoloji, tasarım, spor ve müzik eğitimi verilmelidir.

18. Sağır bireylere yönelik meslek liselerinde ders saati haftalık 35 saati geçmemelidir. Türk İşaret Dili dersi tüm seviyedeki okullara konmalıdır.

İşitme Engelli Eğitimciler Grubu-2

1. 4+4+4 şeklindeki okulların ayrımı işitme engelliler okullarına uygun değildir. İleri düzeydeki ilköğretim öğrencileri, yeni gelen öğrencilerin TİD kullanımının gelişmesine yardımcı olacaktır. Bu nedenle işitme engelliler okulları için bu düzenleme kapsam dışına çıkarılmalıdır.

2. Erken çocukluk dönemine yönelik işitme engelliler eğitim kurumu yok denecek kadar azdır. Sağır bireylerin erken dönemde erken çocukluk dönemi eğitimi almalarının yolu açılmalıdır. İstanbul'da işitme engelliler Erken Çocukluk Okulu yeniden açılmalıdır. İşitme engellilere yönelik ana sınıfları açılmalıdır.

3. İşitme engellilere yönelik ana sınıflarında görev alan öğretmenler işitme engellilerin eğitimi konusunda hizmetiçi eğitime alınmalıdır. Anasınıflarında işaret dili bilen öğretmenler ikinci öğretmen olarak görev almalıdır. 80 saatlik Özel Eğitim programından alan sertifikalı Sağır bireyler de görev almalıdır. Ana sınıflarında karma sınıflarda okuyan Sağır çocuklar varsa İşaret Dili bilen öğretmenler görevlendirilmelidir. Bu yöntem karma eğitim uygulanan ilköğretim ve lise okullarında da uygulanmalıdır.

4. İşitme engelliler konusunda yeterliliği olmayan yöneticiler işitme engelliler okullarında görev almamalıdır. Öncelikle yöneticiler özel eğitimcilerden ve tercihen TİD bilen kişilerden seçilmelidir.

5. Sağırar okullarında Türkçe dersi yabancılara öğretilen "Türk Dili Öğretimi" yöntemiyle ve yukarıda TİD için yukarıdaki 6. Madde de belirtilen düzeyler çerçevesinde yürütülmelidir.

6. Sağırlar okullarına işaret dili dersi konmalı, işaret diline yönelik kavramların zenginleştirilmesi için işitme engelli araştırmacılarla sözcük geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.

7. Sağır eğitimcilerin öğretmen ve akademisyen olmalarının önü açılmalı, bu konuda mevzuat esnetilmeli, ülkemizin imzaladığı Birleşmiş Milletler engelli hakları sözleşmesinde belirtilen eğitim ve erişebilirlik hakları ülkemizde uygulanmalıdır. İşiten kişilere göre düzenlenmiş olan sınavların (Üniversiteye giriş sınavları, ALES, YDS, E-KPSS vs.) sağır kişilere uygun bir biçimde verilmesinin yolu açılmalıdır. Yapılacak sınavlarda sağır bireyler için mülakat yolu ya da soruların ve cevaplarının Türkçe metin ve TİD videoları yoluyla erişilebilir olması sağlanmalıdır.

8. Norm fazlası olan öğretmenlerin ve disiplin cezası alarak yer değişikliği yapılan öğretmenlere özel eğitim okullarına görev verilmemelidir.

9. İşitme engellilerin yerleştirme hizmetlerinde belirleyici odyologlar ve sağılık kurulları yerine RAM'lar aileleri doğru yönlendirmeli ve konuyu net olarak anlatmalıdır. RAM'larda işitme engellilerin eğitimi hakkında tecrübeli, işaret dili yeterliliğine sahip uzmanlar istihdam edilmeli bu uzmanlar; anne baba ve çocukları işaret dili ve eğitimi konusunda doğru bilgilendirmeli ve işaret dili öğrenmenin çocuk için zararlı olmadığını ve iki dilli bir yöntemle sağır çocukların başarılı olabileceklerini anlatmalıdır.

10. Kaynaştırma uygulamalarında işitme engellilere yönelik görev alan öğretmenler işitme engellilerin eğitimi, işaret dili, işitme cihazlarının kullanımı, Sağır kültürü vb. konularda hizmetiçi eğitime alınmalıdır.

14. Rehberlik Araştırma Merkezlerinde konuşma-işaret testleri, işitsel-görsel algı testi, ifade edici dil ölçekleri vb. çalışmalarla bireyin işaret dili ve sözlü dil yaşı tespit edilmelidir. Rehabilitasyon merkezlerine yönlendirilen bireyler bu doğrultuda destek eğitimlerden yararlandırılmalıdır.

15. İşitme engelli bireyler okulların destek eğitim odalarından yeterince yararlanamamaktadır. Destek eğitim odaları işitme engellilerin eğitim ortamlarına göre tefriş edilmeli, görev alacak öğretmenler hizmetiçi eğitime alınmalıdır.

16. Sağır ve ek engeli olan (zihinsel engelli, otizm spectrum bozukluğu vb.) için ayrı programlar hazırlanmalıdır.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI

10/04/2019 tarihinde ise Halıcıoğlu İşitme Engelliler Ortaokulunda Müdürlüğümüz Maarif müfettişleri birimi ARGE grubu ile Boğaziçi Üniversitesi İşbirliği ile düzenlenen çalıştayda tereddüt edilen hususlara ilişkin kamuoyuna anket uygulanması kararlaştırılmıştır. Bu doğrultuda tereddüt edilen hususlara ilişkin anket maddeleri oluşturulmuştur. Anket maddeleri panel ve çalıştay danışma ekibinde yer alan akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda geliştirilmiştir. Anket maddelerinin sağır toplumu tarafından doğru anlaşılabilmesi için profesyonel tercümanlar vasıtasıyla işaret diline çevrilmiş, online düzenlenen anket maddeleri görsel işaret videolarıyla desteklenmiştir.

Demografik Bilgiler

Bu kısımda anket verileri ile özel eğitim kurumlarının yönetsel sorunlara ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu kapsamda katılımcıların görüşlerine dayalı olarak elde edilen özel eğitim kurumlarının yönetsel sorunları, frekans ve yüzde kullanılarak sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların Kişisel Özellikleri

	Sıklık	%
Valid		
Sağırım/işitme engelliyim	307	76,6
Codayım (ailemde işitme engelli var)	41	10,2
Engelli değilim.	53	13,2
Toplam	401	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların kişisel özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir. Katılımcıların % 76,6’sı (307 kişi) işitme engellidir. Katılımcıların % 10,2’si (41 kişi) Ebeveyni işitme engelli olup işaret diline ve kültürüne sahip kişileri temsil etmektedir. 53 katılımcı ise (%13,2) herhangi bir engeli olmadığını ifade etmiştir. Bu grupta akademisyenler, özel eğitim öğretmenleri ve işitme engellilerin eğitimiyle ilgilenen sivil toplum kuruluşu temsilcileri bulunmaktadır. Katılımcıların görüşleri arasında benzerlik gözlemlendiğinden anket içerisinde katılımcı özelliklerine göre bir karşılaştırmaya gidilmemiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Eğitim Durumu

	Sıklık	%
İlköğretim	36	8,99
Lise	171	42,64
Ön lisans	62	15,46
Lisans	95	23,69
Lisansüstü	37	9,22
Toplam	401	100

Katılımcıların eğitim durumları Tablo 2’de gösterilmiştir. Katılımcıların % 8,99’u (36 kişi) ilköğretim mezunudur. 62 katılımcı ise (% 15,46) ön lisans mezunudur. Katılımcıların % 5,64’ü (171 kişi) ortaöğretim mezunudur. 37 katılımcı lisansüstü eğitim almıştır (% 9,22).

Tablo 3: *Katılımcıların Yaş Durumu*

	Sıklık	%
18-29	45	11,2
30-39	168	42,1
40-49	147	36,7
50-üstü	40	10,0
Total	401	100,0

Katılımcıların yaş durumları Tablo 3’de gösterilmiştir. Katılımcıların % 11,2’si (45 kişi) 18-29 yaş aralığındadır. Katılımcıların % 42,1’i (168 kişi) 30-39 yaş aralığındadır. Katılımcıların % 36,7’si (147 kişi) 40-49 yaş aralığındadır. Katılımcıların % 10’u (40 kişi) 50 ve üzeri yaş aralığındadır.

Demografik Bilgiler

Bu kısımda internet ortamında online olarak uygulanan anket verilerinin frekans ve yüzde sonuçları verilecektir. Bu veriler ile işitme engellilerin eğitimlerine ilişkin sağır katılımcılar, sağır yakınları (Coda) ve eğitimci, akademisyen ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin görüşleri belirlenmeye çalışılacaktır.

Tablo 4: “*Doğuştan sağır bireyler için, İşitme Engelli sözcüğü yerine Sağır sözcüğü kullanılmalıdır.*” Maddesi.

M1	Sıklık	%
Çok katılıyorum	176	43,89
Katılıyorum	115	28,68
Fikrim yok	27	6,73
Katılmıyorum	35	8,72
Hiç katılmıyorum	48	11,97
Total	401	100,0

Anket verilerine göre katılımcılar %72,52 oranında (291 kişi) sağır sözcüğü kullanımının daha doğru olduğunu belirtmektedir. %20,69 oranında (83 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. %6,73 oranında (27 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Bu madde, çalıştay çerçevesinde işitme engellilerle yaptığımız görüşmelerdeki ifadelerini desteklemektedir. İşitme engelli bireyler (işaret dilini yoğun kullanan ve sağır kültürüne sahip) Sağır sözcüğünün kendilerini daha doğru temsil ettiğini, sağırlığın işaret dili ile konuşan bir topluma vurgu

yaptığını ve kendi öz kültürlerini temsil ettiğini düşünmektedirler. “İşitme engellilik” kavramının ise toplumda yer alan diğer bireylerden farklı olarak eksiklik ve yetersizliğe vurgu yaptığını sadece işitme ile ilişkili bir kavram olarak ve bireysel farklılıkları göz ardı ettiğini düşünmektedirler. Sağır toplumunun bireysel farklılık çerçevesinde farklı yeterlilik ve talep, kültür ve beklentileri olduğunu “işitme engelli” kavramının kendilerini yeterince temsil etmediğini düşünmektedirler. Anket bulgusu ile çalıştaydaki katılımcı görüşleri benzeşmektedir.

Tablo 5: “İşitme engelliler okullarında/özel eğitim sınıflarında öğretmenler Türk İşaret Dili (TİD) kullanılmalıdır.” Maddesi.

M2	Sıklık	%
Çok katılıyorum	279	69,58
Katılıyorum	91	22,69
Fikrim yok	7	1,74
Katılmıyorum	18	4,48
Hiç katılmıyorum	6	1,49
Total	401	100,0

Katılımcı görüşlerine göre katılımcılar %92,27 oranında (370 kişi) işitme engelliler okullarında ve özel eğitim sınıflarında; öğretmenlerin Türk İşaret Dilini (TİD) kullanmaları gerektiğini belirtmektedir. 5,97 oranında (22 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. %1,74 oranında (7 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Eğitim kurumlarımızda hangi yöntemin kullanılacağına ilişkin yasal bir zorunluluk belirtilmemekle birlikte işitme engelliler öğretmenliği bölümünün ilk defa açıldığı Anadolu Üniversitesi, işitme engellilerin eğitimini doğal işitsel sözlü yöntemle yürüttüğü için ülkemizde işitme engellilere sadece sözlü yöntemle eğitim verilmesi gerektiği ve işaret dili ile eğitim vermenin sözlü dilin gelişimini olumsuz etkileyeceği düşüncesi eğitimciler arasında yaygındır. Katılımcılara göre işitme engellilerin eğitimlerinde belirleyici yöntemin hatta yöntemden öte yaşayan bir dil olarak Türk İşaret Dilinin (TİD) kullanılması gerektiği belirtilmektedir.

Tablo 6: “İşitme engelliler okullarında/özel eğitim sınıflarında öğretmenler dudaktan okuma ve sözlü yöntemi kullanılmalıdır.” Maddesi.

M3	Sıklık	%
Çok katılıyorum	123	30,67
Katılıyorum	135	33,67
Fikrim yok	21	5,23
Katılmıyorum	83	20,7
Hiç katılmıyorum	39	9,72
Total	401	100,0

İşitme engelliler okullarında/özel eğitim sınıflarında öğretmenler dudaktan okuma ve sözel yöntemi kullanmalı görüşüne katılımcıların %64,34 oranında (258 kişi) katıldığını belirtmiştir. 30,42 oranında (122 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. %5,23 oranında (21 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Yukarıdaki madde ile birlikte değerlendirildiğinde katılımcıların Türk İşaret Dilinin (TİD) kullanılmasını önemsemekle beraber sözel dilin kullanımına genel olarak olumlu baktığı söylenebilir.

Tablo 7: “İşitme engelliler okullarında/özel eğitim sınıflarında öğretmenler işaret dili eğitimi ve sözel eğitimi (iki dil) birlikte kullanmalıdır.” Maddesi.

M4	Sıklık	%
Çok katılıyorum	217	54,11
Katılıyorum	142	35,41
Fikrim yok	9	2,24
Katılmıyorum	23	5,73
Hiç katılmıyorum	10	2,49
Total	401	100,0

İşitme engelliler okullarında ve özel eğitim sınıflarında öğretmenler işaret dili eğitimi ve sözel eğitimi (iki dil) birlikte kullanmalı görüşüne katılımcıların %89,52 oranında (359 kişi) katıldığını belirtmiştir. 8,22 oranında (33 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmişlerdir. %2,24 oranında (9 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Bu görüşlere katılımcıların diğer maddelerde olduğu gibi işaret dilinin kullanımının yanı sıra sözel dilin kullanımını da önemsedikleri söylenebilir.

Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7 birbiriyle ilişkilidir. Buna göre üç tablo karşılaştırıldığında en yüksek katılım oranının işitme engelliler okullarında ve özel eğitim sınıflarında; öğretmenlerin Türk İşaret Dilini (TİD) kullanmaları gerektiği maddesidir (%92,27 oranında). Daha sonra işitme engelliler okullarında ve özel eğitim sınıflarında öğretmenler işaret dili eğitimi ve sözel eğitimi (iki dil) birlikte kullanmalı görüşüne gelmektedir (%89,52 oranında). Son olarak işitme engelliler okullarında/özel eğitim sınıflarında öğretmenler dudaktan okuma ve sözel yöntemi kullanmalı görüşü gelmektedir (%64,34 oranında). Bu görüşler birlikte değerlendirildiğinde işitme engellilerin eğitimlerinde hiçbir yöntem için dışlayıcı bir yol seçilmemelidir. İşitme engelliler konuşma eğitimi ile birlikte kendi öz kültürleri olarak benimsedikleri Türk İşaret Dili (TİD) kullanarak eğitim almaları en doğal haklarıdır.

Tablo 8: “İşitme engelliler okullarında/özel eğitim sınıflarında öğretmenlerin işaret dili bilgisi yeterli değildir.” Maddesi.

M5	Sıklık	%
Çok katılıyorum	175	43,64
Katılıyorum	100	24,94
Fikrim yok	51	12,72
Katılmıyorum	49	12,22
Hiç katılmıyorum	26	6,48
Total	401	100,0

“İşitme engelliler okullarında/özel eğitim sınıflarında öğretmenlerin işaret dili bilgisi yeterli değildir.” görüşüne katılımcıların %68,58 oranında (275 kişi) katıldığını belirtmiştir. 18,70 oranında (75 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %12,72 oranında (51 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. İşitme engelliler öğretmenliği bölümünden eski dönemlerde mezun olanlar herhangi bir işaret dili eğitimi almadan mezun olmaktadır. Ancak daha sonraları YÖK kararı gereği özel eğitim bölümlerine işaret dili dersi zorunlu hale gelmiştir. Ayrıca son dönemlerde toplumda işaret diline yönelik farkındalık artmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı da işaret dilinin gelişimine yönelik birçok girişim başlatmıştır. Bununla birlikte bir dil kendi kültürü içerisinde iyi düzeyde öğrenilebilir. Sağır toplumunun bir ferdi olmayan işiten eğitimcilerin işaret dili yeterliliğine ulaşmaları kişisel çaba ile olmakta ve zaman almaktadır. Eğitimciler tarafında işaret dili kullanımının yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte bir yöntem olarak işaret dili eğitim kurumlarında yaygınlaşmıştır. İşaret dili kullanımının artmasının bu maddeye katılım oranının düşük çıkmasının nedeni olabilir.

Tablo 9: “İşitme engelliler okullarında/özel eğitim sınıflarında öğretmenlerin sağır kültürü bilgisi yeterli değildir.” Maddesi.

M6	Sıklık	%
Çok katılıyorum	167	41,65
Katılıyorum	110	27,43
Fikrim yok	54	13,47
Katılmıyorum	45	11,22
Hiç katılmıyorum	25	6,23
Total	401	100,0

“İşitme engelliler okullarında/özel eğitim sınıflarında öğretmenlerin sağır kültürü bilgisi yeterli değildir.” İfadesine katılımcıların %69,08 oranında (277 kişi) katıldığını belirtmiştir. 17,45 oranında (70 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %13,47 oranında (54 kişi) fikrim

yok maddesini işaretlemiştir. İşiten bireyler işitme engellilerin eğitimleriyle ilgilenseler de özel yaşamlarında sağıruları gözlemlene fırsatı bulamamaktadırlar. Ayrıca sağır bireylerin gelişim aşamalarıyla işiten bireylerin gelişim aşamaları farklılık göstermektedir. Sağır bireylerle empati kurabilmek için sağır kültürünün iyi bilinmesi gerekir. Bunun için sağır toplumu ile birlikte yapılandırılmamış ortamlar olan sosyal mekânlarda sağır toplumu ile vakit geçirilmeli ve birlikte etkinlikler düzenlenmelidir.

Tablo 10: “İşitme engelli bireylerin bir kısmı işaret dili yeterliliğine sahip değildir.” Maddesi.

M6	Sıklık	%
Çok katılıyorum	102	25,44
Katılıyorum	177	44,14
Fikrim yok	31	7,73
Katılmıyorum	62	15,46
Hiç katılmıyorum	29	7,23
Total	401	100,0

“İşitme engelli bireylerin bir kısmı işaret dili yeterliliğine sahip değildir.” İfadesine katılımcıların %69,58 oranında (279 kişi) katıldığını belirtmiştir. 22,69 oranında (91 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %7,23 oranında (29 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. İşitme engelliler işaret dilini işitme engelliler okullarında (özellikle yatılı okullar) ve sağır ebeveynlerinden öğrenmektedirler. Sağır toplumundan ayrı yetişen işitme engelliler veya grup ya da ev içinde (home sign) kullanılan toplumun geneli tarafından kullanılmayan işaretleşmeler sağır toplumu ile iletişimi güçleştirmektedir. Hepsinden önemlisi iyi düzeyde işaret dili bilmeyen işitme engelli sağır kültürüne sahip olmadığından bu topluma kabulde güçlük yaşamaktadır.

Tablo 11: “Halk Eğitim Merkezlerinde sürdürülen işaret dili eğitimleri denetim altına alınmalıdır.” Maddesi.

M7	Sıklık	%
Çok katılıyorum	250	62,34
Katılıyorum	110	27,43
Fikrim yok	13	3,24
Katılmıyorum	16	3,99
Hiç katılmıyorum	12	2,99
Total	401	100,0

“Halk Eğitim Merkezlerinde sürdürülen işaret dili eğitimleri denetim altına alınmalıdır.” İfadesine katılımcıların %89,77 oranında (360 kişi) katıldığını belirtmiştir. 6,98 oranında (28 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %3,24 oranında (13 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Halk Eğitim Merkezleri işaret dili kurslarına katılım sonucu yasal belge düzenleyebilen tek kurumdur. Ancak bu merkezlerde 120 saat ve 200 saat süren iki farklı kursa

katılım sonucu belge alan kişiler eğitimci olarak görev almaktadır. Bir dili öğrenmek için bu sürenin yetersiz olduğu zaten bilinen bir olgudur. Üstelik bir dili bilmekle bir dil eğitimi verebilme yeterliliğine sahip olmak farklı kavramlardır. Öğretmenlik mesleği dışında birçok kişi kurslarda görev almaktadır. Bu kurslar işitme engellilerin eğitimi ve işaret dili farkındalığı sağlıyor gibi görünse de sağır toplumunda sağır kültürüne zarar verdiği kaygısı yaşanmaktadır. Anket zaten bunu göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%89,77) Halk Eğitim Merkezlerinde sürdürülen işaret dili eğitimleri denetim altına alınması gerektiğini düşünmektedirler. Ancak bu kursların eğitimlerinde olduğu gibi denetim görevini yürütecek kişiler içinde yeterlilik sorunu çıkacağı aşikârdır.

Tablo 12: “İşaret Dili kursları 120-200 saat yerine Avrupa Dil Portfolyosu tarafından standardize edilen A1, A2, B1, B2, C1, C2 olarak seviyelendirilmelidir.” Maddesi.

M8	Sıklık	%
Çok katılıyorum	263	65,59
Katılıyorum	92	22,94
Fikrim yok	27	6,73
Katılmıyorum	14	3,49
Hiç katılmıyorum	5	1,24
Total	401	100,0

“İşaret Dili kursları 120-200 saat yerine Avrupa Dil Portfolyosu tarafından standardize edilen A1, A2, B1, B2, C1, C2 olarak seviyelendirilmelidir.” İfadesine katılımcıların %88,53 oranında (355 kişi) katıldığını belirtmiştir. 10,22 oranında (19 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %6,73 oranında (27 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Bu madde yukarıdaki maddeyle ilişkilidir. Türk İşaret Dili yeterliliği uluslararası standartlarda Avrupa Dil Portfolyosu tarafından standardize edilen A1, A2, B1, B2, C1, C2 olarak seviyelendirilmelidir.

Tablo 13: “İşaret diline yönelik her türlü kurslar MEB koordinasyonunda, yetkin sağır araştırmacılar ve konunun uzmanı akademisyenlerden oluşan bir komisyon tarafından denetlenmelidir.” Maddesi.

M9	Sıklık	%
Çok katılıyorum	267	66,58
Katılıyorum	105	26,18
Fikrim yok	14	3,49
Katılmıyorum	12	2,99
Hiç katılmıyorum	3	0,74
Total	401	100,0

“İşaret diline yönelik her türlü kurslar MEB koordinasyonunda, yetkin sağır araştırmacılar ve konunun uzmanı akademisyenlerden oluşan bir komisyon tarafından denetlenmelidir.” İfadesine katılımcıların %92,76 oranında (372 kişi) katıldığını belirtmiştir. 3,73 oranında (15 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %3,49 oranında (14 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Katılımcılar büyük oranda işaret diline yönelik her türlü kursların MEB koordinasyonunda, yetkin sağır araştırmacılar ve konunun uzmanı akademisyenlerden oluşan bir komisyon tarafından denetlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 14: “İşitme engellilere yönelik kurumlar, kurslar uzman müfettişlerce denetlenmelidir.” Maddesi.

M10	Sıklık	%
Çok katılıyorum	265	66,08
Katılıyorum	121	30,17
Fikrim yok	10	2,49
Katılmıyorum	5	1,24
Total	401	100,0

“İşaret diline yönelik her türlü kurslar MEB koordinasyonunda, yetkin sağır araştırmacılar ve konunun uzmanı akademisyenlerden oluşan bir komisyon tarafından denetlenmelidir.” İfadesine katılımcıların %96,25 oranında (386 kişi) katıldığını belirtmiştir. %1,24 oranında (5 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %2,49 oranında (10 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Katılımcılar büyük oranda işitme engellilere yönelik kurumlar, kurslar uzman müfettişlerce denetlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 15: “Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili bakanlıklar düzeyinde işitme engellilerin geleceğine yönelik kararlarda sağırlar söz sahibi olmalıdır.” Maddesi.

M11	Sıklık	%
Çok katılıyorum	284	70,82
Katılıyorum	98	24,44
Fikrim yok	8	1,99
Katılmıyorum	7	1,74
Hiç katılmıyorum.	4	0,99
Total	401	100,0

“Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili bakanlıklar düzeyinde işitme engellilerin geleceğine yönelik kararlarda sağırlar söz sahibi olmalıdır.” İfadesine katılımcıların %95,26 oranında (382 kişi) katıldığını belirtmiştir. %2,73 oranında (11 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %1,99 oranında (8 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Katılımcılar büyük oranda Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili bakanlıklar düzeyinde işitme engellilerin geleceğine yönelik kararlarda

sağırın söz sahibi olması gerektiğini belirtmişlerdir. Sağır eğitim kurumlarında, politika ve bürokraside yeterince temsil edilemediklerini düşünmektedirler. Kendilerini ilgilendiren kararları sadece işitenlerin vermesi düşündürücüdür.

Tablo 16: “İşitme Engelliler veya kaynaştırma okullarında ana sınıfı, ilkokul ve lise sınıflarında öğretmen yanında özel eğitilmiş sağır bireyler de görev yapsın.” Maddesi.

M12	Sıklık	%
Çok katılıyorum	233	58,01
Katılıyorum	123	30,67
Fikrim yok	18	4,48
Katılmıyorum	18	4,48
Hiç katılmıyorum.	9	2,24
Total	401	100,0

“İşitme Engelliler veya kaynaştırma okullarında ana sınıfı, ilkokul ve lise sınıflarında öğretmen yanına özel eğitilmiş sağır bireyler de görev yapsın.” İfadesine katılımcıların %88,68 oranında (356 kişi) katıldığını belirtmiştir. %6,72 oranında (27 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %4,48 oranında (18 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Halihazırda işitme engelli bireylerden öğretmen olma yeterliliğine sahip birey sayısı oldukça azdır. İşitme engelli bireylere öğretmenlik görevini yürütebilmeleri için yasal düzenlemeler yapılabilir. Anket maddesine göre katılımcıların bu yönde talebin olduğu söylenebilir.

Tablo 17: “İşitme engelli/sağır eğitmen, usta öğreticiler vb. işitme engellilerin eğitim aldığı kurumlarda görev almalıdır.” Maddesi.

M13	Sıklık	%
Çok katılıyorum	260	64,84
Katılıyorum	121	30,17
Fikrim yok	6	1,49
Katılmıyorum	10	2,49
Hiç katılmıyorum.	4	0,99
Total	401	100,0

“İşitme engelli/sağır eğitmen, usta öğreticiler vb. işitme engellilerin eğitim aldığı kurumlarda görev almalıdır.” İfadesine katılımcıların %95,01 oranında (381 kişi) katıldığını belirtmiştir. %3,48 oranında (14 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %1,49 oranında (6 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. İşitme engelli eğitimcilerden öğretmen yeterliliğine sahip olmayanlar usta öğretici, yardımcı öğretmen şeklinde eğitim kurumlarında istihdam edilebilir. Anket maddesine göre katılımcıların bu yönde talebin olduğu söylenebilir.

Tablo 18: “Sağır/otistik eğitiminde kullanılan müfredatın işaret dili ve sözlü dil birlikte kullanılarak iki dilli ve görsel eğitim malzemesi olarak geliştirilip zenginleştirilmesi gereklidir.” Maddesi.

M14		Sıklık	%
	Çok katılıyorum	246	61,35
	Katılıyorum	120	29,93
	Fikrim yok	21	5,23
	Katılmıyorum	8	1,99
	Hiç katılmıyorum.	6	1,49
	Total	401	100,0

“Sağır/otistik eğitiminde kullanılan müfredatın işaret dili ve sözlü dil birlikte kullanılarak iki dilli ve görsel eğitim malzemesi olarak geliştirilip zenginleştirilmesi gereklidir.” İfadesine katılımcıların %91,28 oranında (366 kişi) katıldığını belirtmiştir. %3,48 oranında (14 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %5,23 oranında (21 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Sağır/otistik eğitimlerine yönelik hazırlanmış materyaller oldukça sınırlıdır. İki dilli yöntem kapsamında hazırlanmış materyal daha da azdır. Anket maddesinden bu yönde güçlü bir talebin olduğu söylenebilir.

Tablo 19: “Sağır/Otistik (osb) ve Sağır/Zihinsel Engelli bireyler sağır/otistiklerle aynı sınıfta okumalı.” Maddesi.

M15		Sıklık	%
	Çok katılıyorum	21	5,23
	Katılıyorum	30	7,48
	Fikrim yok	33	8,22
	Katılmıyorum	110	27,43
	Hiç katılmıyorum.	207	51,62
	Total	401	100,0

“Sağır/Otistik ve Sağır/Zihinsel Engelli bireyler sağır/otistiklerle aynı sınıfta okumalı.” İfadesine katılımcıların %12,71 oranında (51 kişi) katıldığını belirtmiştir. %79,05 oranında (317 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %8,22 oranında (33 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Kaynaştırma uygulamaları, teknolojik gelişmelerle işitme cihazlarının yaygınlaşması gibi nedenlerle işitme engelliler okullarının öğrenci sayıları azalmaktadır. Bu okulları korumanın bir yolun olarak işitme engelliler okullarına farklı engel gruplarından ya da işitme +en engeli olan öğrenciler son dönemlerde kaydedilmeye başlamıştır. Farklı eğitim programları gerektiren diğer engel gruplarıyla işitme engellilerin aynı ortamda eğitim almaları katılımcılar tarafından desteklenmediği anlaşılmaktadır.

Tablo 20: “Üst yönetim sağır toplumunun sorunlarını yeterince bilmemektedir.” Maddesi.

M16	Sıklık	%
Çok katılıyorum	228	56,86
Katılıyorum	111	27,68
Fikrim yok	23	5,73
Katılmıyorum	26	6,48
Hiç katılmıyorum.	13	3,24
Total	401	100,0

“Üst yönetim sağır toplumunun sorunlarını yeterince bilmemektedir.” İfadesine katılımcıların %84,54 oranında (339 kişi) katıldığını belirtmiştir. %12,21 oranında (39 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %5,73 oranında (23 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Bir sorunu en iyi yaşayan bilir. Üst yönetim içerisinde sağır toplumu yeterince temsil edilememektedir. Bunun sonucu olarak üst yönetimde görev alan yöneticiler sağır toplumunun sorunlarını içselleştirmeleri güçleşmektedir. Ankete katılım oranı bu durumu göstermektedir.

Tablo 21: “Üst yönetimde sağır toplumu temsil edilmelidir.” Maddesi.

M17	Sıklık	%
Çok katılıyorum	233	58,1
Katılıyorum	145	36,16
Fikrim yok	11	2,74
Katılmıyorum	8	1,99
Hiç katılmıyorum.	4	0,99
Total	401	100,0

“Üst yönetimde sağır toplumu temsil edilmelidir.” İfadesine katılımcıların %94,17 oranında (523 kişi) katıldığını belirtmiştir. %2,98 oranında (12 kişi) ise bu ifadeye katılmadıklarını belirtmiştir. %2,74 oranında (11 kişi) fikrim yok maddesini işaretlemiştir. Sağırların aldıkları eğitimin kalitesine bağlı kamu görevlerinde yeterince görev alamadıkları ve üst yönetimlere gelemedikleri bilinmektedir. Bu durum sağırların üst yönetimde temsil edilmesini güçleştirmektedir. Sağırların hayat deneyimleri ve aldıkları eğitim fırsatları göz önüne alınarak EKPS’de farklı bir değerlendirilmeye gidilmesi doğru olacaktır. Ayrıca farklı yeteneği olan ancak diploma sorunu yaşayan sağır bireylere sağırları temsil edebilecek görevlerin verilmesi doğru olacaktır.

Tablo 22: “Sağır toplumuna yönelik önemli günler (üç ayrı madde birlikte değerlendirilmiştir).”

M18	Sıklık	%
7 Haziran tarihi resmi Türk İşaret Dili Bayramı olarak kabul edilmelidir.		
Katılıyorum	352	87,78
Dünya (Uluslararası) İşaret Dilleri günü olarak kabul edilmiş olan 23 Eylül tarihi ülkemiz tarafından da tanınmalıdır.		
Katılıyorum	355	88,53
Dünya Sağırlar Haftası olarak kabul edilmiş olan Eylül ayının 4’üncü haftası ülkemiz tarafından da tanınmalıdır.		
Katılıyorum	358	89,27

“7 Haziran tarihi resmi Türk İşaret Dili Bayramı olarak kabul edilmelidir.” İfadesine katılımcılar %87,78 oranında (352 kişi) katıldığını belirtmiştir. “Dünya (Uluslararası) İşaret Dilleri günü olarak kabul edilmiş olan 23 Eylül tarihi ülkemiz tarafından da tanınmalıdır.” İfadesine katılımcılar %88,53 oranında (355 kişi) katıldığını belirtmiştir. “Dünya Sağırlar Haftası olarak kabul edilmiş olan Eylül ayının 4’üncü haftası ülkemiz tarafından da tanınmalıdır.” İfadesine ise katılımcılar %89,27 oranında (358 kişi) katıldığını belirtmiştir. Sağır toplumu tarafından önemli görülen ve çeşitli etkinliklerle kutlanan yukarıda belirtilen tarihlerin resmileştirilmesi ve kutlanması sağır toplumunun güçlü talepleri arasında yer almaktadır.

SONUÇ

İlimizde işitme engellilere yönelik eğitim sorunlarına çözüm bulabilmek amacıyla İl Milli Eğitim Müdürlüğümüz Maarif Müfettişleri Arge Birimi olarak Boğaziçi Üniversitesinde eğitimci ve dilbilimci akademisyenler, farklı sivil toplum kuruluşları ve okul yönetici ve öğretmenleri ile birlikte 09/04/2019 tarihinde panel ve 10/04/2019 tarihinde ise çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştayda oluşturulan üç farklı gruplarda sağır toplumunun yaşadığı eğitsel sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Farklı görüşlerinde ortaya çıktığı anlaşıldığından tartışmalı konular için anket uygulanması kararı alınmıştır. İşitme engelliler okullarında çalışan eğitimciler ile sağır toplumu arasında yöntem (işaret dili veya sözel dil), isimlendirme (işitme engelli veya sağır) gibi konular uzun süredir tartışılmaktadır. Elbette bu çalışma ile bu tartışmaların bitmesi beklenemez. Ancak bu çalışma ile en azından sağır toplumunun taleplerinin ne olduğu hakkında bize bir ipucu verebilir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmaya başladığımızda çok tartışılan bizi de aşan bir işe giriştiğimizi biliyorduk. Bakanlığımızın denetim sistemi içerisinde yapmış olduğu düzenlemelerle maarif müfettişliği görevi hem yetki hem de görev çeşidi olarak azaltılmıştır. Ancak İstanbul Maarif müfettişliği olarak güçlü bir ekibe sahibiz. Ayrıca İstanbul Milli Eğitim Müdürümüz Levent YAZICI bu çalışmaya başlamak istediğimizi sağır toplumunun ciddi taleplerinin olduğunu bunu kurumlarda yaptığımız incelemelerde gözlemlediğimizi belirttiğimizde kendisi bu çalışmayı destekleyerek takipçisi olacağını belirtmiştir. Zaten sene başında maarif müfettişliği Arge birimi olarak müdürümüzle yaptığımız toplantıda kendisi çalışmalarımızın odağında özel eğitim olmasını bizden talep etmiştir. Bu nedenle Milli Eğitim Müdürümüz Levent YAZICI Beye teşekkürlerimizi sunarız. Yine Maarif Müfettişleri Koordinatörü Hastürk YILDIZ Bey ve diğer koordinatörlerimiz ile Arge sorumlusu Ayşegül EKİZCELİ Hanıma çok teşekkür ederiz.

Bu çalışmada akademik olarak bize ciddi katkı sağlayan mütevazı şartlarımızda bizimle her türlü paylaşımı kaçınmayan ve Türk İşaret Dili ve eğitimleri konusunda ülkemize öncülük eden Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyeleri Prof. Dr. A. Sumru ÖZSOY, Doç. Dr. Hande SART, Dr. Öğretim Görevlisi Mine Göl GÜVEN, Dr. Öğretim Görevlisi Kadir GÖKGÖZ hocalarımıza çok teşekkür ederiz. Ülkemizin Türk İşaret Dili araştırmalarına öncülük eden işaret Dili Araştırmacısı Hasan DİKYUVA'ya ve çalıştayın devamında da anket ve raporlama konularında desteğini sürdüren Samet DEMİRTAŞ'a çok teşekkür ederiz.

Bu çalışma birçok mekanda yapılabilecek iken sağır toplumunu temsil eden bir okulda olmasının daha yararlı olacağını belirten Panel ve çalıştaya ev sahipliği yapan Halıcıoğlu Ortaokulu müdürü İbrahim DEMİRDÖĞEN ve ekibine çok teşekkür ederiz.

Raporlama konusunda bize destek veren Sağırlar Konfederasyonu Temsilcisi Doğan ÖZDEMİR ve İşitme Engelliler Aileleri Derneği temsilcisi Onur CANTİMUR' çok teşekkür ederiz. Panel ve çalıştayda işaret dili tercümanlığı yapan Neslihan KURT ile anket maddelerini işaret diline çeviren Boğaziçi Üniversitesi İşaret Dili Öğretmenleri Elvan ÖZPARLAK ve Buket Ela DEMİREL'e çok teşekkür ederiz.

Çalışma ekibimizle çalıştay ve sonrasında iletişimini sürdüren ve daha önce yapmış oldukları çalışmalarını bizimle paylaşan Sağırlar Konfederasyonu Başkanı Orkun UTKUSARCI ile Türkiye Sağırlar Milli Federasyonu Başkanı Ercüment TANRIVERDİ'ye çok teşekkür ederiz.